

VAIKKOJOEN KOSKILUOKITUS

Yleiskuvaus

Vaikkajoki sijaitsee Kaavin ja Juuan kuntien alueella. Joki on suojeltu voimalaitosrakentamiselta koskiensuojelulain (35/1987) nojalla. Vaikkajoki on valtakunnallisesti tunnettu melontareitti. Koskiveneily ja vesiretkeily ovat olleet kalastuksen ohella jokireitin yleisimmät käyttömuodot.

Vaikkajoki on luonteeltaan tummavetinen, kapea ja erämainen joki. Vaikeusasteeltaan se soveltuu lähes kaikille melojille, joskaan sitä ei voi suositella ensikertalaisille ilman opasta. Kosket ovat luokituksestaan I - II. Kypärä on välttämätön varuste muiden turvavälineiden lisäksi. Vedenkorkeuden vaihtelu vaikuttaa oleellisesti koskien luokitukseen. Laskureitti kulkee useimmiten kosken keskellä. Varsinkaan vähemmällä vedellä useampia koskia ei voi laskea muuten kuin seuraamalla tarkasti päävirtaa. Useimmat kosket loppuvat kivimatalikkoihin, joista löytyy aukko keskilinjan läheltä.

Taustaa koskiluokitukselle

Vaikkajoki laskee Juuan kunnan alueella sijaitsevasta Vaikkajärvestä Kaavin kunnan puolella sijaitsevaan Kaavinjärveen. Kaavinjärven valuma-alue on kooltaan 125 km². Koko jokireitin pituus on noin 80 km. Vaikkojoen ylivirtaamaksi (HQ) Rakkinekoskessa on mitattu 31 m³/s, keskivirtaamaksi (MQ) 5,4 m³/s ja keskialivirtaamaksi (MNQ) 1,3 m³/s. Putouskorkeutta Kajojärven ja Kärenjärven välillä on noin 64 metriä.

Tämä koskiluokitus on tehty kahdessa vaiheessa: lokakuussa 2011 sekä toukokuussa 2012. Koskiluokituksen periaatteet ovat liitteessä 1. Lokakuussa veden korkeus Kajojärvässä oli 15 cm ajankohdan pitkäaikaista normaalia vedenkorkeutta ylempänä. Toukokuussa vedenvirtaama oli 14 m³/s, kun toukokuun tulvan pitkäaikainen keskiarvo on 7,5 m³/s. Vettä oli siis runsaasti normaaliajankohtaa enemmän kummallakin kerralla. Vedenkorkeuden ja virtaaman taulukot ovat liitteessä 2. Tarkoitus oli tehdä vielä luokitus vähemmän veden aikaan vuonna 2012, mutta vedenkorkeus oli läpi vuoden 40 – 50 cm normaalia korkeammalla, joten lisätietoa ei saatu.

Melontaretkeilijän näkökulmasta katsoen jokireitillä on riittävästi leiri- ja taukopaikkoja. Leiripaikoilla on hyvä varustus, huolto ja opastus. Koskien nimet, pudotuskorkeudet, pituudet ja luokitukset on merkitty kylteillä maastoon lähes kaikilla koskilla. Tiedot opaskylteissä ja melontaesitteissä ovat vanhan luokituksen mukaisesti. Joen varrella on paljon kaatuneita puita, joista osa vaikuttaa melontaan haitallisesti. Kulkureitillä olevat, jokeen kaatuneet, puut tulee poistaa.

Koskien kunnostustyöt

Vaikkajokea on perattu uiton tarpeisiin kahdesti, ensin miestyönä 1920-luvulla ja myöhemmin konetyönä 1950-luvulla. Uitto päättyi joessa 1960-luvun alkupuolella. Joen koskia on kunnostettu 1979 - 82 ja 1998 - 99. Viimeisin kalataloudellinen kunnostustyö on tehty vuosina 2009 - 2011. Itä-Suomen Ympäristölupaviraston päätöksessä (Nro 44/08/1, Dnro ISY-2007-Y-131) 10.3.2008 määrätään kunnostustyöstä: ”Työt on tehtävä niin, että koskialueiden purkautumiskyky ja vesistön vedenkorkeudet eivät haitallisesti muutu. Veneily- ja melontamahdollisuus Vaikkojoella on säilytettävä entisellään.” Lisäksi päätöksessä todetaan hakemuksessa mainituksi perusteeksi: ”Kunnostus toteutetaan kuitenkin niin, että Juuan kunnan puoleisella joen osalla mahdollisuus

kanoottiretkeilyyn säilyy yli- ja keskivedenkorkeuksilla. Aliveden aikana tämä jokiosuus ei nykyiselläänkään sovellu kanoottiretkeilyyn. Kaavin puoleisella osalla veneväylä säilytetään tekemällä kunnostus niin, että väylä pysyy koskiveneilyyn soveltuvana yli- ja keskivedenkorkeuksilla.”

Koskiluokittelijoilla ei ole tiedossa kuinka melojien ja veneilijöiden asiantuntijoita on käytetty kunnostustöissä. Useimmissa koskissa kunnostustyö on tehty siten, että laskureitti päättyy kiveen tai kivikkoon. Varsinkin matkailijoiden melonta-aikaan eli kesällä tämä tulee olemaan ongelma, koska vedenkorkeus on alempana ja kivet sekä kivikot ovat huomattavana esteenä.

Kunnostustyöhakemuksessa mainitaan, ettei joki sovellu kanoottiretkeilyyn alivedellä.

Koskiluokittelijoiden sekä haastateltujen melojien mukaan vielä 1980-luvulla joella pystyi retkeilemään läpi kesän toisin kuin hakemuksessa on esitetty. Nykyisin joki on vähemmällä vedellä erittäin hankala, ellei lähes mahdoton, kokemattomalle melojalle. Kiviä on niin runsaasti, että laskureittiä joutuu joissain koskissa vaihtamaan koko ajan ja se vaatii hyvää melontataittoa.

Kanoottisissit ry

VAIKKOJOEN KOSKILUOKITUS 10.5.2012

ALOITUSPAIKKA VAIKONTAMMI

Autot voi parkkeerata noin 50 metrin päähän parkkipaikalle, johon mahtuu 4 - 5 autoa. Aloitus vasemmalta ylävirran puolelta ennen siltaa. Sillan alitus keskeltä. Virtaavaa vettä noin 100 m.

1 km JOKILAMMENKOSKI I - 100m - 1m

Kosken laskureitti on keskeltä. Alaosassa on väistettävä kivi.

4 km HIRVOLANKOSKET I - 1000m - 9m

Ensimmäinen osa on 150 m kaartaen vasempaan. 100 metrin toinen osa on mutka vasempaan. Kolmas osa on 300 m alkaen mutkalla oikealle, jonka jälkeen mutka vasempaan 200 m ja sahi lopussa. Neljäs osa alkaa 100 m mutkalla oikealle, jonka jälkeen mutka vasempaan 150 m.

6 km LIETUKKA (eli Lietejärvi)

Toinen mahdollinen aloituspaikka. Lietukkaan pääsee tieltä n:o 506. Lietejärven pohjoisrannalla on rantautumispaikka tulisiijointeen.

8 km MURTOSAARENKOSKI I - 150m - 1m

Saari jakaa kosken kahtia. Melotaan saaren vasemmalta puolelta laskulinja keskellä. Oikea haara on laskettavissa ainoastaan tulvavedellä.

8,5 km KALLIOKOSKI I - 450m - 4m

Alkaa loivalla kaarteella oikealle 200 m. Iso kivi keskellä. Laskulinja keskeltä kiven vierestä, sen jälkeen loiva kaarre vasempaan ja koski päättyy suvantoon. Vasemmalla levähdyspaikaksi soveltuva rantakallio. Uusi koski alkaa vajaan 100 m päässä.

9 km KANTOSAARENKOSKI I - 600m - 6m

Ensimmäinen osa noin 200 m. Aloitus keskeltä, jonka jälkeen vasempaan reunaan ja kosken keskiosan paikkeilla takaisin keskelle. Loppuosa lasketaan kosken oikeaa reunaa. Jatkuu reippaana virtana, jonka jälkeen koski haarautuu kahteen osaan. Laskureitti vasenta haaraa pitkin. Oikeanpuoleinen reitti on laskukelvoton.

10 km HIRVISAARENKOSKI I - 350m - 2,5m

Aloitus oikeasta reunasta. Koski kaartuu jyrkästi oikealle. Välillä on noin 50 m suvantoa ja jatkuu loivana oikealle kaartuvana koskena. Keskiosan aloitus oikeasta reunasta, jonka jälkeen lasketaan 30 m ja siirrytään kosken keskilinjalle. 200 metrin loppuosan aloitus vasemmasta reunasta, jota melotaan 50 m ja sitten reippaasti oikealle ja päävirran mukana suvantoon.

11 km MYLLYKOSKI II - 300m - 5m

Rantautuminen oikealle rannalle ennen koskea. Koski tarkastettavissa alkuosaltaan oikealta rannalta ja loppuosan voi tutkia maantiesillalta. Koski yläosaltaan kaksihaarainen. Laskureitti oikeanpuoleisessa haarassa, jossa päävirta. Vasemmanpuoleinen haara on laskukelvoton. Aloitus niskalta vasemmasta reunasta. Alun jälkeen siirrytään keskivirtaukseen. Loppuosakin lasketaan keskeltä päävirran mukana. Kosken lopussa on sahi, joka voidaan laskea oikeasta reunasta.

11,5 km YLÄ-JOKIPOLVENKOSKI I - 100m - 1m

Alkuosan laskureitti keskellä. Loppuosan laskureitti lähempänä oikeaa reunaa. Lopussa on sahi ja vasemmassa reunassa iso kivi.

12 km ALA-JOKIPOLVENKOSKI I - 400m - 2m
Laskureitti keskeltä. Kiviä keskilinjän molemmin puolin.

SUURI KOTALAMPI

Reitti jatkuu lammen eteläpäästä 1, 5 km melonnan jälkeen.

13,5 km ISO KOTAKOSKI I - 400m - 2m
Ensiksi mutka vasempaan, sitten suora osuus ja lopussa tiukka mutka oikealle.

14 km PIENI KOTAKOSKI virtapaikka - 50m - 0,5m

MAKKARASÄRKÄN LEIRIPAikka

Laavu, tulisija, polttopuita, opastuskartta, WC, leiripöytä.

17,5 km MARKKAKOSKI I - 400m - 1m
Lasketaan päävirran mukana. Lopussa iso kivi keskellä, joka ohitetaan oikealta.

18,5 km PIELISENPITKÄ I+ - 600m - 4,5m
Ensimmäiset 300 m suoraa virtaa. Loppuosa 300 m on melko matalaa koskea, jonka laskureitti vaihtelee keskilinjän molemmin puolin.

SUARVANNIVA virtapaikka - 160m - 0,5m

20,5 km KUSIAISKOSKI I - 350m - 2,5m
Koskenniskalla oikealla puolella on hyvä rantautumispaikka. Alkuun mutka vasempaan, sitten 150 m suoraa, jonka jälkeen koski kaartuu oikealle. Kosken laskureitti on keskellä.

21,5 km RAKKINEKOSKI I+ - 150m - 2m
Rantautumispaikka on vasemmalla 50 metriä ennen siltaa. Koski alkaa sillan kohdalta. Laskureitti keskellä. Kosken loppuosassa vasemmalla puolella on kivikarikko. Taukopaikka kosken lopussa joen vasemmalla rannalla.

RAKKINEKOSKEN LEIRIPAikka

Tulisija, katettu ruokailu tila, jossa tulisija, WC, polttopuita.

24 km YLÄ-KALLIOKOSKI I+ - 250m - 2m
Saari jakaa joen kahteen haaraan. Laskureitti oikeassa haarassa. Koski alkaa mutkalla vasempaan, jonka jälkeen haarojen liittymiskohdassa mutka oikeaan ja sitten vasempaan. Laskureitti keskellä. Lopussa pystysuora kallio, jonka vierestä kulkee päävirta ja laskureitti. Oikealla puolella kosken lopussa noin 30 m pitkä vahva akanvirta.

24,5 km ALAKALLIOKOSKI virtapaikka - 150m - 1m
Alkuosa keskeltä. Kosken loppuosassa laskulinjaksi valitaan kosken oikea reuna.

25,5 km MULTIVÄÄRÄNKOSKI I+ - 850m - 4,5m
Alkaa mutkalla vasempaan, jossa reitti vasemmassa reunassa. Mutkan jälkeen koskessa alkaa noin 200 m pitkä suora, jonka oikean reunan kivijohde jakaa kaksiahaaraiseksi. Laskureitti vasenta haaraa pitkin keskellä virtaa. Mutkassa oikealle siirrytään jatkamaan keskellä. Loppuosa oikealle kaartuvaa virtaa. Jatketaan loppuun päävirran mukana keskellä. Suvannossa taukopaikka.

28 km PIILUKOSKI I- - 150m - 1m

Aloituspiste oikeasta reunasta ja sen jälkeen keskelle. Kosken alaosassa jyrkkä mutka vasempaan. Lopussa pinnalla näkyvä kivistä, joka ohitetaan oikealta.

30 km POLVIKOSKI I- - 150m - 1m

Alkuosa noin 50 m lasketaan keskeltä. Ennen suvantoa vasemmassa reunassa on kivimatalikko. Matalikko ohitetaan päävirran mukana keskilinjalla oikealla puolella. Helppo virtaus jatkuu suvannon jälkeen 100 m.

35 km RUUKINKOSKI I- - 100m - 1m

Suora laskureitti hivenen keskilinjalla vasemmalla puolella.

38 km KÄRENKOSKI virtapaikka - 100m - 0,6m

Maantiesillan kohdalla. LOPETUSPAIKKA. Autot voi parkkeerata maanomistajalta kysytyn luvan jälkeen vasemmalle rannalle.

LIITE 1

KOSKILUOKITUKSEN PERIAATTEET

Suomessa noudatetaan kansainvälistä koskiluokitusta. Tosin luokituksessa on syntynyt kansallisia eroja eli esimerkiksi amerikkalainen, perulainen, norjalainen ja suomalainen kolmosen koski eivät välttämättä täysin vastaa toisiaan. Luokitus on tehty kokeneelle melojalle. Vähän koskimelontaa harrastanut voi kokea luokan II kosken haastavaksi, kun se taitavalle melojalle on todella helppo koski.

Kosken luokittaminen

Kosken luokittaminen on monimutkainen monesta muuttujasta ja tekijästä eri painotuksin muodostuva kokonaisuus. Koski luokitellaan jokea alaspäin mahdollisimman turvallista ja helppoa reittiä pitkin. Kosken luokka ilmoitetaan aina reitin pahimman kohdan mukaisesti. Ne kosken kohdat, joihin selvästi ei voi mennä tahtomattaan, voivat olla luokitukseltaan korkeampiakin, mutta eivät vaikuta kosken luokitukseen, vaan mainitaan erikseen.

Mikäli koskessa on huomattava kivi, pieni saari tai muu selvä jakaja, voidaan koski jakaa vasempaan ja oikeaan haaraan ja luokitella molemmat puolet erikseen. Luokkien lisäksi voidaan käyttää myös + ja – -merkkejä kertomaan, onko koski luokassaan vaikea vai helppo.

Korkeasta luokituksesta huolimatta voi koskessa olla lähes tasainen, helppo "rosvoreitti", josta selviää huolellisen ennakkotutkimuksen avulla. Kokemattoman melojan on syytä tutkia kosket etukäteen.

Koskiluokituksen muuttuessa veden korkeusvaihtelun ja virtaaman mukaan, voidaan luokitus ilmoittaa myös vaihtelevaksi II–III. Huipputulvalla ja poikkeuksellisissa tilanteissa voi luokan jäljessä olla tarkennus myös suluissa II (III). Suluissa olevasta luokasta kerrotaan tarkemmin sanallisesti luokituksen yhteydessä. Sanallisessa selvityksessä kerrotaan myös muista tekijöistä kuten padoista, silloista ja vaijereista.

Yksittäisiä, usein keinotekoisia vaarapaikkoja merkitään yhdestä kolmeen huutomerkillä.

Huutomerkit ilmaisevat vaaraan joutumisen todennäköisyyttä ja seurausten vakavuutta:

! vaarallinen paikka

!! epäonnistumisen riski ja seuraukset on kaikkien otettava hyvin vakavasti

!!! hengenvaarallinen paikka, vaaratilanteen välttäminen on huippumelojallekin hyvin vaikeaa

Usein kerrotaan myös kosken pituus ja pudotuskorkeus. Lyhyellä matkalla paljon pudotusta kertoo jo suoraan, että koskesta löytyy korkeastikin luokiteltuja kohtia. Jotkut paikat vaikeutuvat veden vähetessä ja toiset taas helpottuvat. Luokitusta ilmoitettaessa olisikin hyvä aina tarkistaa luokitusajankohta, vedenkorkeus ja luokituksen jälkeen tapahtuneet muutokset.

Koskiluokat

Luokittelemattomat kosket

Virtaavissa vesissä on runsaasti luokittelemattomia virtapaikkoja. Se ei tarkoita sitä, etteivätkö ne voisi aiheuttaa vaaratilanteita. Tyypillisiä luokittelemattomia kohtia ovat pienet kosket, pyörteet, nivat ja sahut. Varsinkin voimakkaasti virtaavissa vesissä voimakkaat pyörteet ovat aiheuttaneet monen kanootin kaatumisen. Mela menee pyörteen voimasta arvaamatta kanootin alle tai tasapaino muuten horjuu kanootin äkillisesti kääntyessä pyörteen voimasta.

Kosket luokitellaan kuuteen vaikeusluokkaan (I...VI) ja mahdottomaan (X). Jo I luokassakin tulee muistaa, että koskessa on aina tietty perusvaarallisuus. Erämaassa, jossa avun saaminen on vaikeaa pitkän matkan takia, kannattaa jokaisen kosken luokkaa korottaa yhdellä, ennen kuin päättää sen laskemisesta.

Luokka I: helppo

Reitti on selkeä ja näkyy kanootista hyvin. Helppoja esteitä ja pientä aallokkoa. Eskimon teko ei ole vaarallista, eikä uiminen. Sopii aloittelijoille, eikä vaadi koskikalustoa. Valtaosa Suomen koskista.

Luokka II: vaikeahko

Reitti on selkeä, mutta katoaa välillä näkyvistä, joten kokemattomien on hyvä suorittaa tiedustelu rannalta. Aallokkoa ja pieniä stoppareita ja könkäitä, mutta helposti melottavissa. Akanvirtoja. Eskimo yleensä helppo, eikä uiminenkaan aiheuta kuin mustelmia.

Luokka III: vaikea

Reitti ei näy kunnolla meloessa, joten tiedustelu rannalta on tarpeen. Reitti on mutkikas ja vaatii taitoa. Aallokko on korkeaa ja kaatuu avokanoottiin sisälle, joten on käytettävä ilmapusseja. Retkikajakilla ei oikein pärjää, täytyisi olla koskikajakki, etenkin stoppareissa ja akanvirroissa. Uiminen ei vielä vaarallista, ja pelastaminen on helppoa. Tosin pelastuspartiot kannattaa järjestää etukäteen. Ei sovi kokemattomille.

Luokka IV: hyvin vaikea

Reitillä pysyminen tuottaa vaikeuksia. Useita vaikeita esteitä. Könkäistä ja stoppareista melominen taitoa vaativaa. Reitiltä eksyminen aiheuttaa vaaran joutua vaarallisiin stoppareihin tai esteisiin. Akanvirrat ovat pieniä ja niissä on voimakkaita pyörteitä. Koskessa uiminen aiheuttaa vaaratilanteita ja loukkaantumisen todennäköisyys on suuri. Uimarín pelastaminen koskesta on vaikeaa.

Luokka V: erittäin vaikea

Reitin löytäminen rannalta käsin on vaikeaa. Reitillä pysyminen on todella vaikeaa, mutta ehdottoman tärkeää. Stopparit ovat suuria ja vaativat erityistä taitoa läpimelomiseen. Isoja könkäitä. Pyörteet voivat imeä melojan kanootteineen veden alle. Koskessa kaatuminen ja eskimokäännöksen tekeminen on vaarallista. Uiminen koskessa on hengen vaarallista. Uimarín pelastaminen koskesta on hyvin vaikeaa.

Luokka VI: äärimmäisen vaikea

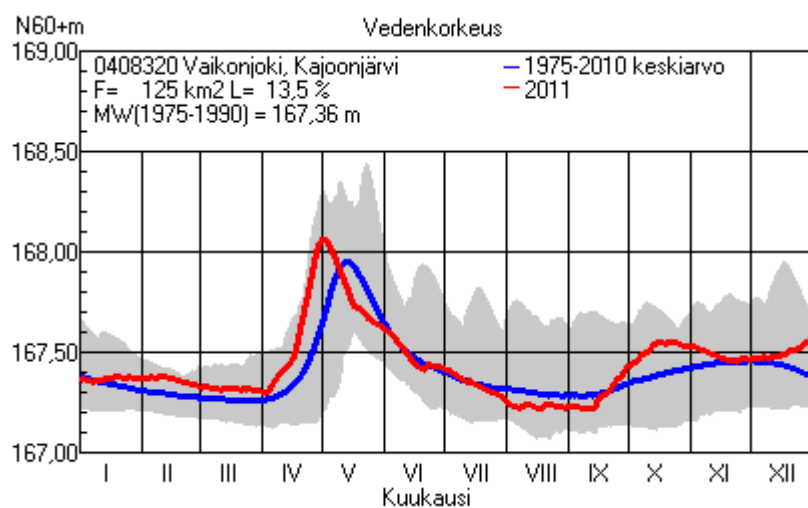
Harvoin laskettavissa ja silloinkin hengen vaarallinen. Reitti on yleensä vai arvailtavissa ja reitillä pysyminen vaatii yleensä onnea. Epäonnistuminen johtaa todennäköisesti kuolemaan.

Luokka X: totaalisesti laskukelvoton

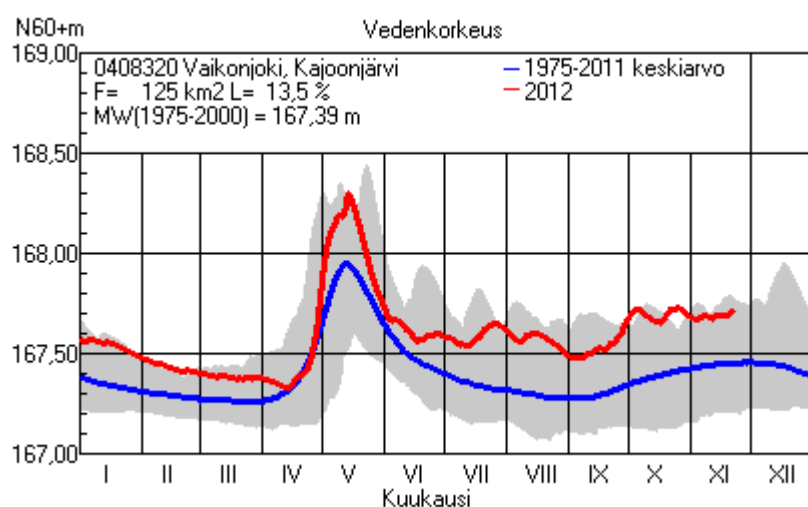
Melominen johtaa todennäköisesti kuolemaan.

VAIKKOJOEN VEDENKORKEUDET JA VIRTAAMAT

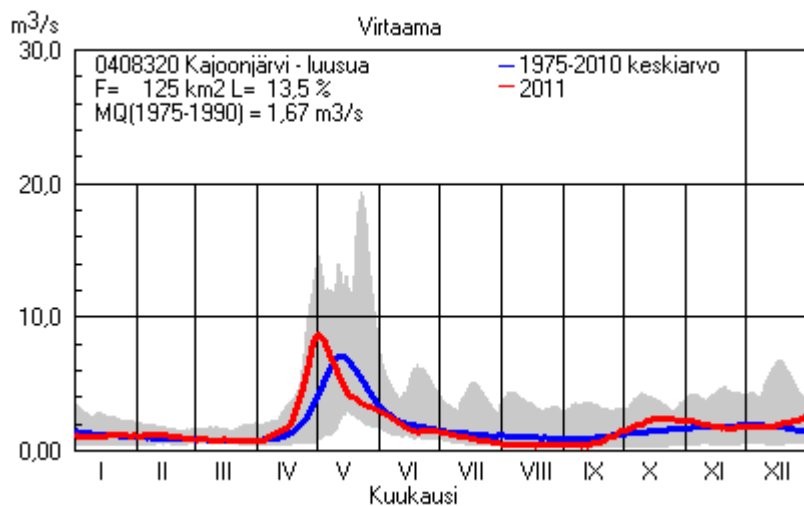
Vedenkorkeuden ja virtaaman taulukot ovat Ympäristökeskuksen internetsivuilta.

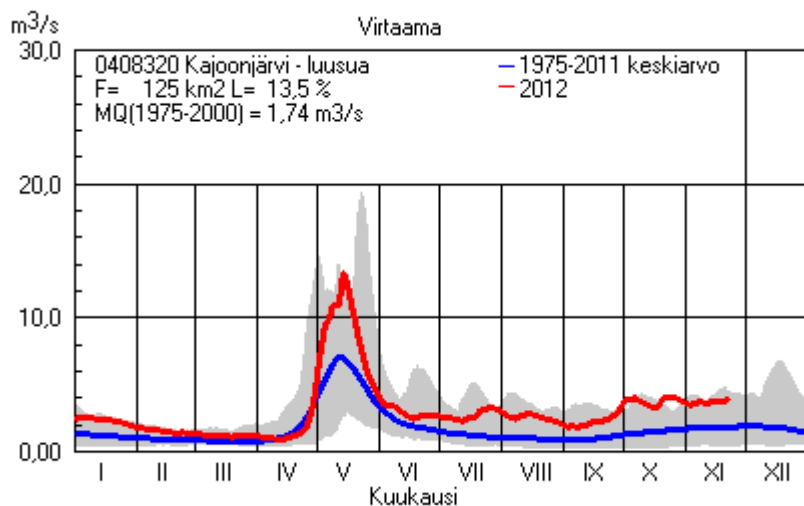
Vedenkorkeus vuonna 2011

Vedenkorkeus vuonna 2012

Virtaama vuonna 2011

Virtaama vuonna 2012